

OIKEUS

Oikeuteen sisältyy kaksi napaa: kollektiivinen ja yksilöllinen. Se on samalla järjestys, joka säätelee yhteisön kaikkia ihmissuhteita, ja jokaiselle yksilölle taattu tiettyjen mahdollisuuksien tunnustaminen. Jokaisella yhteisöllä on oma oikeutensa, jolle on ominaista tapa, jolla se määrittelee ja takaa jäsentensä henkilökohtaiset oikeudet. Israelin yhteisöllä ei ainoastaan ole omaa oikeuttaan, vaan se on siitä ylpeä ja pitää sitä yhtenä kallisarvoisimmista suosionosoituksista, joita se on saanut Jumalalta (5. Moos. 4:6 ff.).

VT.

Heprean **mishpat** ei kata täsmälleen kaikkia sanamme ”oikeus” merkityksiä, mutta vastaa melko hyvin sen perustavia piirteitä.

1. Auktoriteetin määräämä oikeus. **Mishpat** on päätös, jonka julistaa se, jolla on valta lausua tuomio, toisin sanoen tunnustettu auktoriteetin haltija. Monikossa sana liittyy usein kaikkiin niihin sanoihin, joilla tarkoitetaan käskyjä, määräyksiä, säädöksiä, asetuksia... oikeudellisessa kielessä, jossa pyritään täsmentämään vallan eri muotoja. Luontevasti tästä sanastosta tulee Jumalan laki, kun liiton nojalla koko Israelin olemassaolo joutuu Jumalan tahdon piiriin. Käytännössä Jumalan kansalleen antamat **mishpatim** muodostavat Israelin oikeuden. Sitä voidaan sanoa pyhäksi, koska se ilmaisee pyhän Jumalan tahdon, mutta se ulottuu kaikilta osin sakraalin, varsinaisen jumalanpalveluksen piiriin ulkopuolelle ja käsittää koko olemassaolon.

2. Oikeus ja vanhurskaus. Tämä jumalallisen tahdon kaikkialla läsnäolo Israelin oikeudessa ei vaikuttanut poikkeukselliselta muinaisessa Lähi-idässä. Mutta kansan ylpeys ja todellisen Jumalan merkki oli se, ettei yksikään maailmaa hallinneista suurista kansoista ollut saanut jumaliltaan yhtä oikeudenmukaista oikeutta kuin Jahven oikeus (5. Moos. 4:6 ff.). Raamatussa kauttaaltaan oikeuden ja vanhurskauden yhteys ilmaisee omantunnon pysyvää vaatimusta. Siitä julistavat profeetat (Aam. 5:7, 24; Aam. 6:12 ff.; Jes. 5:7, 16 ff.; Jer. 4:2; Jer. 9:23 ff.); se on viisaiden opetus (Sananl. 2:9) ja messiaanisen toivon keskeinen piirre (Jes. 1:27; Jes. 11:5; Jes. 28:17 ff.). Tämän ihanteen toteuttaa kuitenkin ensimmäisenä Jumala itse (Ps. 19:10; Ps. 89:15; Ps. 119:7 ff.). ”Hän, joka asettaa oikeuden koko maalle, ei voi rikkoa oikeutta” (1. Moos. 18:25).

3. Köyhän oikeus. Oikeuden ja vanhurskauden yhteys näyttää meistä luonnolliselta. Mitä olisi oikeus, joka sivuuttaisi vanhurskauden? Entä vanhurskaus, joka ei turvaisi oikeutta? Mutta tämän yhteyden voima ja omaperäisyys Raamatussa perustuvat siihen konkreettiseen ja henkilökohtaiseen luonteeseen, jonka oikeus ja vanhurskaus siellä saavat. Vanhurskaus ei merkitse normin noudattamista, olipa se kuinka täydellinen tahansa, eikä edes ainoastaan yhtäläisten mahdollisuuksien turvaamista ja kunkin kohtelemista hänen ansioidensa mukaan. Sen on löydettävä kunkin todellinen tarve ja juuri se huomio, jota hän tarvitsee löytääkseen paikkansa ihmisten joukossa. Tämä olennainen tarve, joka on leipäakin välttämättömämpi, on oikeuden perusta, ja vanhurskaus jää vajaaksi itsessään, kunnes se vastaa tähän kutsuun. Tämä oikeus koskee siis ennen kaikkea niitä, jotka eivät kykene selviytymään omin voimin, köyhiä, ahdistettuja (2. Moos. 23:6; Jes. 10:2; Jer. 5:28; Job 36:6, 17). Syyllinenkin Israel saa onnettomuudessaan takaisin tämän kurjuuden oikeuden (Jes. 40:27; Jes. 49:4).

UT.

UT:n näkökulma on melko erilainen. Vaikka vanhurskaudella on siellä yhä tärkeä sija, itse oikeuden käsite näyttää jäävän taka-alalle; ehkä siksi, ettei Jumalan kansa enää ole poliittinen kansa, joka on yhteiskunnallisesti järjestäytynyt kansakunnaksi. Edes Jaakobin kirje, joka on kuitenkin lähellä profeettoja ja kiinnittää huomiota köyhiin, ei mainitse heidän oikeuttaan. Ainoa UT:n kohta, joka nojaa sanaan **mishpat**, on ilmaus, jossa Kristus määrittelee kolmella sanalla ”Lain painavimmat kohdat: oikeus (**krisis** = **mishpat**), hyvyys (**eleos**) ja uskollisuus (**pistis**)” (Matt. 23:23; vrt. Miika 6:8). Tämä osoittaa, että Jeesus antaa täyden arvon VT:n oikeutta koskevalle painotukselle, mutta myös sen, että sana kuuluu enemmän VT:hen kuin UT:hen.

Tämä jääminen taka-alalle johtuu siitä, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ongelmat olivat syntyvässä Kirkossa vähemmän kärjistyneitä kuin profeettojen aikana. Se johtuu myös sisäisten asenteiden kasvaneesta merkityksestä: niistä syntyvät käytännön toimintatavat. Ennen kaikkea se johtuu siitä, että itse oikeus, vaikka se olisi yhtä syvästi persoonallista kuin VT:n oikeus, muuttuu evankeliumissa. Jeesuksen kultainen sääntö näet määrää: ”Kaiken, mitä toivotte muiden tekevän teille, tehkää itse heille” (Matt. 7:12). Jeesuksen oma käsky kuuluu: ”Rakastakaa toisianne niin kuin minä olen rakastanut teitä” (Joh. 13:34). Tässä ei ole mitään, mikä kumoaisi tai vähentäisi VT:n vaatimaa huomiota jokaisen oikeuteen. Vaan uusi innoitus, kutsu samastua toiseen sekä jakamisen ja yhteyden vaaliminen aina täydelliseen uhriin asti. Lopulta vain rakkaus perustaa oikeuden.

JG

Katso myös: → Auktoriteetti — Tuomio — justice — Vanhurskauttaminen — liberation-liberte II 1,2 — loi — Avioliitto AT II 4 — Köyhät AT II — Oikeudenkäynti